

BANKROT

ZAŽÍT KRACHY, TO VADÍ...

Pátý rok svého života nepřežije v Evropské unii až 95 procent malých a středních firem.

Hana Málová

Tuzemské podniky zažijí letos třetí rok. Nepovezu se na vládu konjunktury, mnoho z nich netěší obří rozmach. Naopak. Podle odborníků úvěrové pojišťovny Euler Hermes krachne letos v Česku 1290 podniků.

Aco je příčinou: česká koruna láme jeden rekord za druhým a neustále posílkuje jak vůči euru, tak dolaru, ropa a následně i pohonná hmota stále zdražují, vyšší jsou i výdaje za energie. Vysoko se vyšplhala inflace, která drží spotřebitele při utracení skřítky. Kódy lidé méně utrácí, zpomaluje také hrubý domácí produkt. Koho takový scénář poznamená nejvíce? Samozřejmě exportéry, sil-

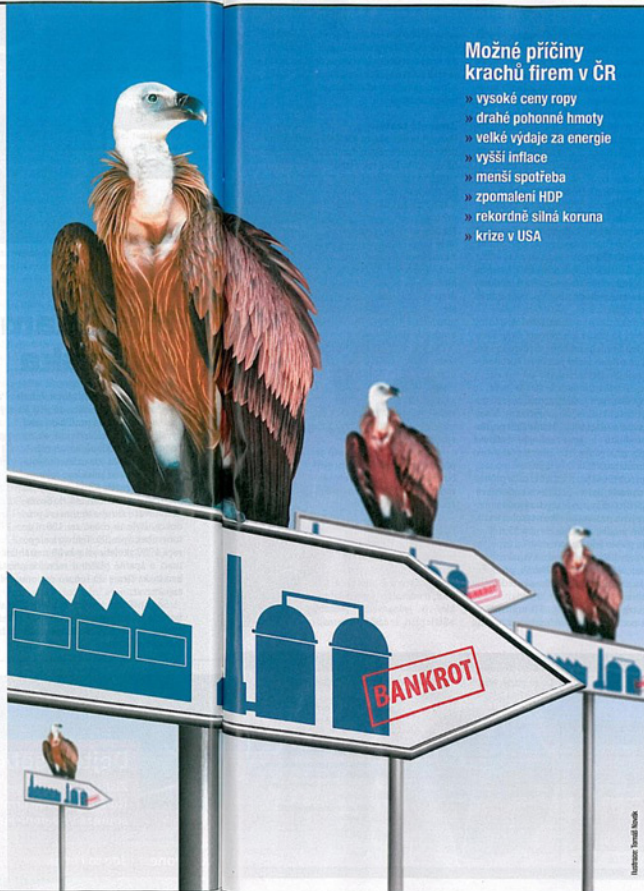
niční dopravce a aerolinky spolu s cestovními kancelářemi.

Rizikovi jsou ti malí

Bankrotů firem se tak českému trhu letos rozhodně nevyhne. Další společnosti se přidají do řady například k cestovním kancelářím Prácheň nebo společnostem Top-Toy Czech, která do Česka dovážela italská Chupa Chupsa, a které své podnikání skončily během první poloviny roku.

Letní v tuzemsku skrachovala více než tisícovka podniků. Přesně jich podle studie největší světové úvěrové pojišťovny Euler Hermes bylo 1250.

Také podle materiálů Czech Credit Bureau (CCB), které vychází z obchodní databáze

Možné příčiny krachů firem v ČR

- » vysoké ceny ropy
- » drahé pohonné hmoty
- » velké výdaje za energie
- » vyšší inflace
- » menší spotřeba
- » zpomalení HDP
- » rekordně silná koruna
- » krize v USA

Cřibis.cz a které má Ekonom k dispozici, byl počet prohlášených konkurzů v prvních pěti měsících roku 2008 o téměř 14 procent nižší než ve stejném období loňského roku a o 19 procent ve srovnání s rokem 2006. «Mezi firmami, u kterých byl letos prohlášen konkurz, přitom naprostou převahou malé a střední podniky s celoročním obrátem do několika desítek milionů korun,« říká Ondřej Pirohání, jeden z autorů studie CCB.

To ale není nic neobyčejného hlavně proto, že zhruba devadesát procent podniků spadá právě do tohoto segmentu. A podle Karla Havlíčka, místopředsedy Asociace malých a středních podniků a zároven šéfa firmy Sindat Group, která se zabývá obchodními, poradenskými a projektovými službami, ani v Evropské unii nepřežije 95 procent malých a středních firem pátý rok svého života.

«Nemusí přirozeně všechny končit bankrotem, ale na trhu prostě nenajdou místo,« vysvětluje Havlíček.

**V prvních pěti měsících
roku byl počet
vyhlášených konkurzů
o 14 procent nižší než loni.**

Jenže situace v české ekonomice, ale i na celém světě, se letos výrazně změnila. «Zatímco krachy menších firem jsou spojeny spíše s nesprávným obchodním, marketingovým, finančním řízením, odhadem nebo i personálem, tak větší hráči mohou skončit výstem změn makroekonomických ukazatelů, jako jsou úrokové sazby, inflace, kurzy, pokles poptávky,« vypočítává Karel Havlíček.

Jednou z odpovědí může být i rychle se rodící počet nových společností, které jsou zakládány pochopitelně ve všem se dříve přehnané optimismu, vyrovnaní se s konkurencí a případný nástup na exportní trhy,« vysvětluje také Julius Kudla, šéf české pobočky úvěrové pojišťovny Euler Hermes. Letní přitom bylo v Česku podle databáze CCB založeno nejvíce firem za posledních pět let – vzrástlo 22 507 firem, což je ve srovnání s předchozím rokem o 27 procent více.

Rozoberme si teď základní příčiny možného krachu firem.

1. Silná koruna

Petlice exportérů se silnou korunou už dovedly vyvrace k tomu, že minulý týden vyžadoval centrální banka, aby zaslala a snížila úrokové sazby. To by jim pomohlo překonat ztráty, které v důsledku slabšího dolaru a eura utráty na zahraničních trzích.

«Posilování koruny pomáhá firmám, která jsou silně závislé na dovozu suvých,«

vstupů, a komplikuje životům těch, které jsou závislé na vývozu svých výrobků. Tento vývoj má tudíž diferenciovanou dopadu a navíc není jenov nouřím. Většina firem se na tuto skutečnost dokáže adaptovat,« myslí si ale Věra Kameníčková z CCB, druhá z autorů studie o vývoji firemních bankrotů.

Nepříjemné zkušenosti se slábnou dolarem mají třeba výrobci šidla a biatletů, kteří většinu svých produktů vyvážejí na trhy, kde se platí v americké měně. «Část našich konkurentů se nám už podařilo převést na eura, přesto i pro nás je slábnou kursem problém,« přiznává mluvčí Jablonce Lukáš Jankovský. Dodává, že některé menší společnosti, které na Jablonce vyrábějí biatlety, už situace skollila, další sto na pokraj krachu. «Myslím, že to nejsou i jiné malé společnosti, od některých už máme dokonce spěšně, jestli bychom je nechtěli převést z zahraniční,« konstatuje Jankovský. Prozářdit, o které firmy jde, ale odmítl.

Loni z trhu zmizela královédvorská textilka Tiba, potíže hlásil Slezan Frydek-Místek.

«Je to velmi vážné. Padne asi státním moc menších či středních firem. I my si tím budeme mít starosti,« zhodnotil podnikání ve škle a biatlety Josef Dvořák z Orneux, jenž vyvážá vánoční ozdoby. Recese v biatletu přitom podle oslovených odborníků trvá už několik let – dříve se byli producenti vesměs schopni pokrýt zářez z let, kdy se jim dařilo. «Tedy už není ke brát. Začátkem tohoto roku byl krach,« píše Jankovský.

Když údajů CCB zaznávaly přitom obrovské škálování keramiky a obrovské krachy – okolo roku 2001, kdy byla situace jednoduše nejhorší. Míra bankrotů – tedy podíl bankrotů firem na registovaných aktivitách

společnostech – tehdy dosahovala 1,78 procenta, což je porovnání s průměrnou mírou bankrotů za celou Českou republiku větší číslo. Ta totiž nikdy nepřekročila jedno procento. Obor se ale s problémy potýkal i v dalších letech, vývoj míry bankrotů byl značně nevyrovnaný a růst čeká zřejmě i letos.

V minulých letech v oboru slábnou problémy šidla konkurenční řízení, trh se podstatně vyvíjel a zůstalo v něm hodně zdravých firem. To ovšem neznamená, že nemohou krachovat,« tvrdí Alena Seoud, ředitelka společnosti Dund Bradstreet, která má slevu konkurenční řízení a dalších negativních událostí spojených s insolvencí firem jako jednu z hlavních činností.

Silný tlak Číny
Stejně jako v jiných oborech je další hrozbou Čína. Kvůli jejímu tlaku se firmy ze země zdráhaly nemohou, neboť její zboží je mnohem levnější.

«K bankrotu jsou vždy náchylnější firmy v odvětví se silnou konkencí z mimoevropských zemí, neschopné vyrovnat se do statečné s dlouhodobě posilující korunou,« potvrzuje Ondřej Pírochání.

Například Jablonce hraje do karet, že jeho výroba není jednostranná. «Naše pozice je natolik silná, že máme zřejmě největší šanci situaci ustát. Máme širší portfolio produktů a jsme schopni zřátové provozy pokrýt výrobou jiných věcí,« řekl Ekonomu mluvčí Jankovský.

S problémy se potýká také textilní průmysl, a to přesto, že loni poprvé od konce devadesátých let tržby tuzemských závodů stouply. Sice jen o procento, celkem výrobci textilu a oděvů prodali zboží za zhruba 55 miliard korun, přesto lidé o oboru mluví o úspechu.

«Kdo z textilky přežil doty, už tak úspěšně komentovat výrobu Josef Novák, prezident Asociace textilního, oděvního a kožedělného průmyslu (ATOK).

Na trhu jsou samozřejmě firmy úspěšné, které podobně jako Jablonce nezaměřují

svoji výrobu na jediný směr. «Vyrábějí hlavně technický textil a fungují jako subdávatelé pro obory, kterým se daří a mohou se tak svěřit na jejich úspěchu,« říká Novák a jmenuje například společnost Veba, Jutka nebo Kordama.

Zmizelé textilky

Fungují to ale také ty, které už jen přežívají nebo se snaží o restrukturalizaci. Některým už síly došly. Loni tak z trhu zmizela královédvorská Tiba, potíže hlásil Slezan Frydek-Místek, který musel přistoupit k propouštění. Na jihu Moravy se letos dostaly do problémů třeba Tylos z Letovic nebo Lanatex. Už řadu let jsou ve ztrátě, která se dal probouzet, a obě firmy mají také propouštění. O ukončení výroby ale zatím neuvažují. Podobně uzavřeli své tři závody havlíčkovští brodští Písaři nebo Velvet.

Napodívat musel své provozny zavřít prostřední Oddělení podnik (OP). Koncem června ukončil výrobu v Olomouci a Uherském Hradišti, už předtím skončil práce v závodech v Ostravě a Zlíně. O práci přijdu stovky lidí.

«Posilující koruna prostě nepřeje vývozu a neefektivní výroba pro vývoz musíme pro utužovat,« poučoval si obchodní ředitel OP Miloslav Žák.

Letošní rok se pro české textilky nijak příznivě nevyvíjí. Za první tři měsíce roku klesly tržby textilních podniků k běžných cenách o dvacet procent, o oděvních firmách je pokles o jednadvacet procent. «Stále platí, že české firmy mají re-

lativně dost zakázek, ale cenový tlak způsoben Čínou v roce 2005 výrazně snížil ekonomickou efektivnost těchto zakázek,« upozornil v CTK Jiří Kobourek, výkonný ředitel ATOK, který koberce, tažky a jiné textilní výrobky vyrábějí za účinké ceny.

«Některé firmy naplno velmi úsporně, musí zavřít závody a je otázkou, zda se jim podaří přežít. Zcela nepochybně nastanou další krachy textilk,« konstatuje Josef Novák.

2. Drahá ropa

Barel za 140 dolarů. Ještě nedávno cena z řile snížila, teď roste, hranice, kterou před několika týdny zavláskala cena «žerného šlehu,« Benzin a nafta dávno překročily třicetikorunovou hranici. Velkým potížečím dle aerolink, silniční dopravci, ale třeba i cestovní kanceláře.

«Mám podezření, že mnohé aerolinky, jak se potýkaly s problémy v době, kdy palivo stálo pod sto dolarů za barel, nebudou schopny uhlíni potížečím opření, takže uvidíme další bankroty,« řekl nedávno agentura Reuters ředitel British Airways Willie Walsh. «Letecká doprava je v obrovské krizi, troufám si říci v největší za posledních dvacet let, je to dokonce horší, než to bylo po 11. září,« přiznává se šéf české Asociace cestovních kanceláří Jan Pappe.

Vývoj z posledních měsíců mu dává za pravdu. Nedávno vyhlásily krach menší aerolinky Eos Airlines a MAXJET Airways, podle údajů Mezinárodního sdružení pro letovou dopravu (IATA) už letos zkrachovalo ve světě čtyřicetádevět leteckých přepravců, z nich téměř polovina sídlila v Evropě. Krom dráhé ropy proti jemu jsou výsledkem aerolinků plásohi menší povtařka amerických spotebilit, kteří se musejí vyrovnávat s růstem cen a energií a také s problémy s úvěry a bydléním, a své výkazy za cestovní

ni tudíž omezují. Podobně logicky by se mělo chovat i Čína. Inflace v Česku se už začátkem roku přehoupla přes rekordní hodnoty sedmi procent a snižuje se jen velmi pomalu. Početili to už i obchodníci: jejich tržby se snížily po více než čtyřletém nepřetržitém růstu.

Jenže co se týká dovolené a cestování, Češi se podle Jana Pappe logicky přitáhli nechovali. «U nás není dovolená to první, co by lidé škrtli, když musí šetřit jako třeba v Německu. Je spíš až mezi posledními, oni se rádi uspokojí jinde nebo si půjčejí,« myslí si Pappe.

Situace v cestovním ruchu – české republice je ale trochu paradoxní – loni cestovk znovu přibýlo i v porovnání s počtem obyvatelstva, jich tu je asi šikrát více než například v Německu nebo Francii.

Obrovský konkurenční tlak a právě už několikrát zmínovanou drahou ropu a tedy rost nákladů mnohé kanceláře zřejmě neustojí. «Myslím, že na přelomu srpna a září může přijít krach jedné a více středně velkých cestovních kanceláří,« odhaduje Jan Pappe.

Zdráží, nebo krachnou

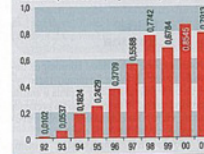
Podle zjištěných údajů společnosti CCB začaly mít cestovní kanceláře a dopravci problémy od roku 1994. «Tato obor se přesto se po celé období vyznačovala velmi nízkou pravděpodobností bankrotu – méně než jedno procento – a značnými výkyvy,« uvádí se ve studii CCB. Přesto hlavní silniční přeprave v posledních letech nemohou hovořit o nějakých úspěších.

Když rostoucí krizi v silniční dopravě se dopravci obrátili na premiéra Topolánka s žádostí o schůzku – jednat chtěli mimo jiné o možnostech vrácení částí spotřební daně, slevách na mýtném a dalších věcech, které jejich podnikání komplikují.

Jak stojí ve studii společnosti Dun & Bradstreet, rosté také v odvětví doprav pravděpodobnost konkrizy do roku 2005 poměrně výpukle. Navíc se srovnání

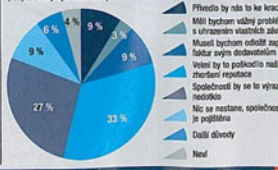
Bankroty po česku

Vývoj míry bankrotů
(v procentech, míra bankrotů = podíl bankrotujících firem na registovaných aktivních společnostech, s vyloučením bankovních)

Zdroj: Česká statistika, Česká republika, Česká republika

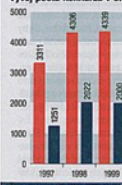
Co se stane, když vám hlavní obchodní partner přestane platit?
(respondenty bylo 200 českých firem)

Zdroj: Česká statistika, Česká republika, Česká republika

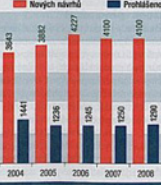
Kolik firem zkrachovalo, kolik jich bylo založeno

Vývoj počtu konkurzů v ČR

Zdroj: Česká statistika, Česká republika, Česká republika

Vývoj počtu nových založených firem

Zdroj: Česká statistika, Česká republika, Česká republika

s ostatními obory je v tom doprava spolu se skládáním a spojů. Jednotlivé nejlépe, míra pravděpodobnosti vyhlášení konkurzu a případného zkrachu tu byla loni nejvyšší.

»Ten obor patří spolu s těžbou nerostných surovin k nejvíce náchylným ke konkurzu, růst zaznamenáváme i v Severní Evropě,« říká Ekonomu ředitelka D&B Alena Seoud.

»**Jen zpomalení růstu HDP o jeden procentní bod může vést k 5-10procentnímu nárůstu v počtu insolventů.**

Julius Kudla, Ester Hermes ČR

»Od začátku letošního roku zkrachovalo sto firem z oboru a to vím jen o těch, které patří k nám do sdružení,« potvrdil mluvčí přepravního sdružení Cesnad Bohemia Martin Felix. Optimismem do budoucna také nepřijde.

»Problémy jsou nafta a koruna. Lidé dostanou zaplacenou v eurech, náklady ale mají v korunách a dostávají tak zaplacené čím dál méně. Takže očekáváme, že komu se nepodaří náklady proměnit do své, skončí,« konstatuje Felix. Odhadovat počet ale nechce, pouze upřesní, že se bude jednat nejvíce o malé firmy.

Nafta, která od loňského roku sdružila až o šest korun na litr, vloni více než o deset nákladníkům firm. I proto Česko zřejmě čeká největší sražení v nákladní dopravě od roku 1993. «Ihned nárůst je enormní. Dopravní mezikruží má možnost: buď držet, nebo zkrachovat,« dodal Felix. »O nárůstu cen už jednám. Při současných cenách nafty to není možné uvažovat,« připouští nedobrovolně obchodní ředitel, jedné z největších logistických společností CS Cargo Roman Smišberský.

3. Zpomalení ekonomika

Poslední příčinou možného neúspěchu českých podniků je zpomalení tuzemské ekonomiky. Julius Kudla ale poukazuje hlavně na silný vztah vývoje hrubého domácího produktu a počtu bankrotů.

»Jen zpomalení růstu HDP o jeden procentní bod může vést k pětiprocentnímu, možná až k desetiprocentnímu nárůstu v počtu insolventů,« konstatuje Kudla a tím, že pro Českou republiku je přitom očekávaný pokles tempa HDP pro rok 2008 o zhruba dva procentní body.

»V prvním kvartálu roku 2007 rostlo české hospodářství o 6,8 procenta a v letošním roce o 5,3 procenta. Dynamika to sice je

ve srovnání s většinou zemí Evropské unie stále dobrá, nicméně trend zhoršení je významný,« říká Kudla.

Kromě toho při porovnání od poloviny loňského roku zhoršování platební morálky i na exportních trzích, zejména v souvislosti s úvěrovou krizí. »I proto lze očekávat, že v další části roku dojde k dalšímu zpomalení růstu HDP, které nepomůže převést ke zhoršení situace domácími podniky,« odhaduje.

»HDP pouze roste pomaleji a tožtá platí o spotřebě domácností, snížení tempa růstu zatím není výrazné. Předpověď ministerstva financí v České národní banky také nasvědčují, že by měl ekonomický růst v roce 2008 představovat nějakou hrozbu,« reaguje Věra Kameníková z CCB.

Boom před námi

Bude tedy bankrotů přibývat nebo naopak? Na složitou otázku těžko odpovědět. Ani studie různých úvěrových pojišťoven, založené na různých předpokladech, se úplně neshodují. Například podle společnosti Dun & Bradstreet roste ročně počet prohlášených konkurzů o dvacet procent, a to již od roku 2005. »V blízké době nepředpokládáme změnu směrem dolů, i v ostatních zemích Evropy je procento vyšší,« říká ředitelka D&B Alena Seoud.

Ai odbornici Ester Hermes si s odhadem nejsou jisti. Jelikož před necelými třemi měsíci odhadovali, že letos bude nejvíce za

posledních deset let a firem zkrachuje jen 1120. Teď už jsou skeptičtější - mluví o 1290 podnikcích.

»My pro letošní rok odhadujeme pokračování v klesající tendenci, protože ale může působit rostoucí cenaropy s různými dopady do jednotlivých odvětví,« připouští i Věra Kameníková z Ondřej Proháně z CCB. Dun & Bradstreet ale nevyhnuje ani hard scénář. »Myslíme si, že boom konkurzů je teprve před námi,« konstatuje Alena Seoud.

Pojištění si peníze

Jak z toho ven? Jak tabulák, aby firma konkurzu vůbec chovávala a bankrot nestál za dvěma?

Podle průzkumu úvěrové pojišťovny Attriadus je největším problémem pro podnikatele zkrachování druhotřídní neschopnost způsobená výpadkem úvěru faktur od jejich hlavního odběratele. Na otázku, co by se stalo, kdyby hlavní partner přestal platit za služby nebo výrobky, odpovědělo 21 procent českých firem, že by to byl vážný problém. »Přesněji řečeno procent respondentů jednotlivě odpovědělo, že by to je přivedlo ke zkrachu,« řekl Ekonomu ředitel pojišťovny Attriadus CR Robert Čapka.

S podobnými závěry se stotožňuje i Euler Hermes. Podle jejich výpočtů a zdrojů centrální banky existuje česká republika více než 120 miliard korun splacených pohledávek, které jsou klasifikovány jako druhotřídní platební

neschopnost. Problémy s ní většinou nemají velké podniky s dobrým cash-flow, které mají dostatek prostředků na překonání časového rozdílu nebo celkové rychlé a snadno získají bankovní úvěr. »Na druhé straně malé a střední podniky bez dalších dodatečných záruk instrumentů se velice rychle mohou stát předmětem konkurzního řízení. V případě, že je postaveno jejich schopnosti ve stejné sekci, může nastat domino efekt,« vysvětluje Julius Kudla.

Rešení jsou úvěrová pojištění, jehož prostřednictvím mohou firmy efektivně řídit své pohledávky a obchodního styku a cash-flow. Je to jedna z možností, jak se chránit proti insolventci, shodují se úvěrové pojišťovny.

»Přívě v sektoru malých a středních společností, kde se penetrační pojištění pohledávek pohybuje pouze na dvou procentech u firem s obrátem pod deset milionů eur, vidíme prostor pro náš růst,« přiznává Robert Čapka.

Banka nemůže za vše

Nemůže také je, aby si vedení podniků bylo schopné uvědomit, že občas za všechno přebíhá nemohou vnášej vlivy. »I když si to nebudeme chtít přiznat, drtivá většina krachů není způsobena ani zůstatky bankou, nepokročilými zaměstnanci nebo špatnou vládou, ale námi jakožto vlastníky a manažery.

Je manažerskou povinností a dovedností předvídat a s riziky pracovat,« říká Karel Havlíček, šéf firmy Sindat Group.

Právě nedostatek zkušeností v podniku, tedy těch spojených s poslesem hodnoty společnosti, nenaplněním strategických a vlastních cílů, tak zejména rizik operativních, vyplývajících z provozního řízení podniků, to znamená obchodního, finančního, marketingového a personálního řízení, jsou podle největšími spomocnicí, jak firmu do konkurzu dostat.

»U malých firem je častým jevem i špatný odhad takzvaného peaku svého podniku, kdy je nebytné jej prodat nebo se ho zbavit. Střední vazba na léta hýčkanou a budovanou firmičku může vlastník zalepšat na tolik, že ztrácí soudnost,« dodává.

Znovu tedy platí, že za vším je nutně hledat člověka a jeho schopnosti. K tomu, aby se situace změnila a firma v České republice, která své podnikání nezavádí, ubývalo, nepomůže žádný zákon, vyhláška ani opatření. Druhá věc je ale nastavení právního rámce, aby když už se firma do takového dostane, mohlo být přehlednější o nejprve, či době a všechny strany by co nejdříve uspokojily.

Bankrot není tragédie

První vlna krachů firem přišla na konci devadesátých let a začátku nového mil-

énia. Míra bankrotů podle CCB byla na konci devadesátých let skutečně na vrcholu. »Vývoj bankrotů tehdy ovlivňovaly legislativní z hlediska snadnosti jeho vyhlášení, také ekonomická recese a probíhající restrukturalizace hospodářství,« říká Ondřej Proháně.

V té době skončila, často nedobrovolně, svojí aktivitu řada podniků, které však neodhadly své schopnosti. »Nedělo jim, že vlna 90. let nebyla dána mimořádnou podnikatelskou šikovností, ale podnikáři na trhu, kde byla vysoká potřeba, relativně nízká nabídka, chyběla síle konkurenční prostředí, banky byly méně obezřetné,« vzpomíná Karel Havlíček z Asociace malých a středních podniků.

Od té doby ledy v Česku platí nový investiční zákon. »Podnikatelé na něj čekali velmi netrpělivě. Úspadkové právo totiž patřilo k nepohodlivějším oblastem naší legislativy. Vždy podle šetření Světové banky z loňského podzimu trvala průměrná doba konkurzního řízení v Česku padesát dní. Je to výsledek ekonomických se pohybují mezi čtyřmi až pěti lety,« konstatuje šéf Hospodářské komory Petr Kužel s tím, že Českou republiku takové statistiky řadí na úroveň rozvojených zemí.

»**Drtivá většina krachů není způsobena zlou bankou, zaměstnancem nebo špatnou vládou, ale námi.**

Karel Havlíček, Sindat Group

Nový zákon o insolventní řízení mimo jiné zjednodušuje postup firem, pokud dávky úvěrů by měly být uspokojeny a šance zadluženej firem na revitalizaci firem by se měly značně zvýšit. »Zákon reguluje postup při řešení nepřiznaných ekonomické situace dlužníků spouští v dlužníkovi šlápnutí, umožňuje však reagovat i na situace, kdy úpadek teprve brozí,« popisuje mluvčí ministerstva spravedlnosti Zuzana Kuncová.

To, zda ústředí chystá nějaké další změny, které by kreslujícími podnikům pomáhaly, neprozradila. Jen uvedla, že výsledný návrh zákona sleduje, vyhodnocuje a na základě získaných poznatků přistupuje k případné novelizaci. Zatím je to na vlně příliš brzy.

»Díly novému zákonu určité k posunu dojde, věm, že dojde ke zkrácení doby průběhu konkurzu, na vyhodnocení ale budeme potřebovat několik let,« souhlasí Karel Havlíček. »Na druhou stranu regulují bankrot není nic tragického, je nutné si uvědomit, že k podnikání patří i to, že se může, ale možná čerka k ústřední elité,« dodává. ■